

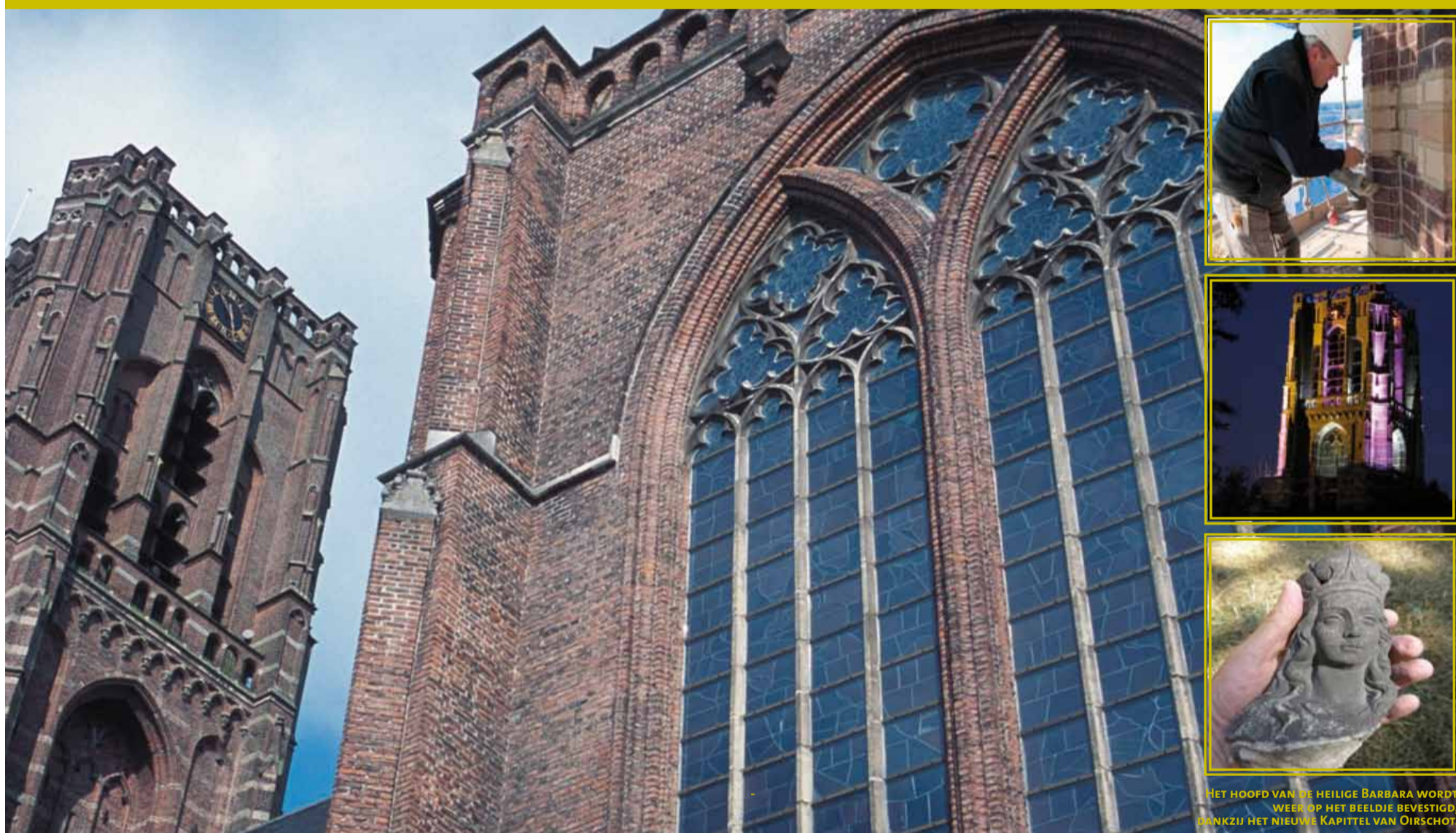
RESTAURATIE SINT-PIETER OIRSCHOT 2009-2011

NUMMER 4, DECEMBER 2010

HET TWEEDE JAAR ZIT ER BIJNA OP ...

In dit nummer besteden we aandacht aan het meest lastige onderdeel van de restauratie: het voegwerk. We hebben een interview met Klaas Schoots en met Berrie Endevoets, directeur van Orly en Endevoets uit 's-Hertogenbosch die het voegwerk verzorgt.

Verder vindt u in deze krant een interessant artikel over een beeldje aan de zuidkant van de kerk dat onthoofd was: de heilige Barbara. Het Kapittel van Oirschot zorgt ervoor dat dit beeldje weer gerestaureerd wordt. Natuurlijk blikken we ook terug op de zeer geslaagde Pieterdag en we nodigen u uit voor het kerstconcert met het Philips' Philharmonisch Koor en de Philips Harmonie op 17 december.

HET HOOFD VAN DE HEILIGE BARBARA WORDT WEER OP HET BEELDJE BEVESTIGD, DANKZIJ HET NIEUWE KAPITTEL VAN OIRSCHOT.

Bezoek ook onze websites: www.sintpieteroirschot.nl en www.petrusparochie.nl

FOTO: JAMES VAN LEUVEN

EDIAT
INTERMEDIAGROEP

Uitgave: Ediat Intermediagroep • Dr. Holtropaan 40 • 5652 XR Eindhoven • Tel.: 040 2380830 • Fax: 040 2380831 • eindhoven@ediat.nl • www.ediat.nl

Gemeente Oirschot

Gemeente Oirschot wenst de Sint Pieter
een voorspoedig herstel.

INHOUD

1. Het tweede jaar zit er bijna op ...
3. Hoe staat de restauratie ervoor?
5. Voegwerk, één van de lastigste onderdelen van een restauratie
7. Allerlei nieuws:
  - Pieterdag brengt 70.000 euro op
  - Losbollige Barbara
  - Binnenwerkzaamheden
  - Kerstconcert

HOE STAAT DE RESTAURATIE ERVOOR?

De werkzaamheden vorderen goed. Fase 2 (zijde van het gemeentehuis) en fase 4 (hoge deel aan de zijde van de markt) zijn afgerond en opgeleverd. Eerder dan gepland is het hoge koordak van fase 6 in de steigers gezet; dat is de zuidoosthoek aan de kant van De Beurs. De leidekkers zijn in oktober gestart met het vernieuwen van het zuidoostelijk transeptdak.

Het voegwerk van de toren vordert goed. De weersomstandigheden zijn nog steeds goed, zodat het werk door kan gaan. In dit nummer besteden we uitgebreid aandacht aan dit onderdeel van de restauratie.

KLEURVERSCHIL TOREN

Veel inwoners melden ons dat er een kleurverschil is bij het nieuwe voegwerk van de toren. Dat kleurverschil ligt niet aan de samenstelling van de voegmortel, maar aan het gebruik van verschillende soorten baksteen, de grootte van de voegen en het toepassen van de tufstenen speklagen. Na de instorting in 1904 en na de Tweede Wereldoorlog zijn andere formaten bakstenen en andere voegmortels toegepast. Vooral na de instorting in 1904 zijn keiharde cementmortels gebruikt die een blauwzwarte kleurstelling laten zien. Daarom zijn er twee verticale bouwnaden aan de zuid- en westkant van de toren (schade instorting 1904) en een horizontale bouwnaad op ongeveer veertig meter hoogte (schade Tweede Wereldoorlog). Het verschil in kleurwaarneming wordt dus vooral veroorzaakt door het bovenste deel van de toren wat na de oorlog opnieuw is opgemetseld. In dit bovendeel is de voeghoogte anders dan beneden en zijn de bakstenen donkerder van kleur. Bovendien zijn in het bovenste deel geen tufstenen speklagen aangebracht. Het waarneembare kleurverschil zal zeker in de tijd nog wat bijtrekken, maar zal altijd blijven bestaan.

MONTANTEN TOENRAAM

Bij het ontmantelen van het grote toendraam is gebleken dat alle montanten – de verticale stijlen van het kerkraam – in zo'n slechte staat verkeren dat deze vervangen moeten worden. De schade aan deze montanten is onder andere ontstaan door slecht materiaal en door het toepassen van keiharde voegspecie. Door die harde specie is de vochtthuishouding in de montanten ernstig verstoord en is de schade in de afgelopen tientallen jaren snel groter geworden. De nieuwe montanten voor het grote toendraam worden binnenkort geleverd en aangebracht.

VOORUITBLIK

Het einde van de torenrestauratie is gepland op eind februari, begin maart 2011. Dus rond carnaval. Dit is natuurlijk afhankelijk van de weersomstandigheden. Rond diezelfde tijd komt het hoge dakdeel aan de noordoostelijke zijde (fase 5) in de steigers, inclusief de koorsluiting. De bovenkant van het achterste deel van de kerk – de kooromgang – wordt in het eerste halfjaar van 2011 afgerond. In het tweede halfjaar van 2011 komt het onderste deel van de kooromgang aan de beurt. De einddatum van de restauratie is voorlopig gesteld op eind januari 2012, mits de winter niet al te streng verloopt én de zomer niet te heet is.

VOEGWERK, ÉÉN VAN DE LASTIGSTE ONDERDELEN VAN EEN RESTAURATIE

Voegwerk heeft als doel om het vocht uit de muren af te voeren. Maar de voeg bepaalt ook voor een belangrijk deel het gezicht en de uitstraling van een gebouw. Behalve de samenstelling en kleur van de mortel en de breedte van de voeg bepaalt ook de manier van voegen het aanzicht. Bij de restauratie van de Sint-Pieterskerk moet ongeveer drieduizend vierkante meter voegwerk opnieuw gevoegd worden, voornamelijk aan de toren. Vanaf de steigers wordt beoordeeld welke voegen vervangen moeten worden. Het restaureren van voegwerk is maatwerk.

PROBLEMEN MET CEMENT

Na de instorting van de toren in 1904 zijn er fouten gemaakt met het voegwerk en de legmortel. In die tijd dacht men dat cement hét nieuwe wondermiddel was. Voorheen werd een zachte, poreuze kalkmortel gebruikt bij het metselen en voegen. Deze moest erg lang uitharden, terwijl cement al na één dag hard is. De voegmortel werd echter keihard, veel harder dan de omliggende stenen. Dat betekende dat de voeg het water in de muur niet kon afvoeren. Daardoor kon het natuursteen gemakkelijk bevriezen. Ook kwam de harde voeg los te zitten, doordat er holtes ontstonden tussen de steen en de voeg, of omdat de voeg niet voldoende was aangedrukt. Klaas Schoots, directievoerder: "Voegen met cement is heel schadelijk. Bij restauraties van oude gebouwen willen we cement dan ook niet meer zien. Een van de oorzaken waarom we nu zo veel natuursteen moeten vervangen is het slechte voegwerk van begin zoste eeuw. Sommige voegen zijn nog authentiek en van een grote schoonheid. Die dateren vermoedelijk uit 1880. Bij een van de transepten bijvoorbeeld is nog de originele voegmortel te zien; daar blijven we dan ook zeker van af."

ÉÉN MORTELRECEPT

Voor een onafhankelijk advies over de juiste samenstelling is contact gezocht met Groot Gunneweg Delft, een specialist op gebied van metsel-, voeg- en pleisterwerk. Zij gaven een advies over de samenstelling van de voeg- en metselmortel en richtlijnen voor de uitvoering. Zij gaven bijvoorbeeld het advies om de zuigende steen vóór het voegen te bevochtigen. De kleur van het voegwerk wordt met zand en bindmiddelen aangepast aan het omliggende voegwerk.

ORLY EN ENDEVOETS, SPECIALIST IN VOEGWERK

Het voegwerk aan de kerk gebeurt door Orly en Endevoets. Twintig jaar geleden richtten Berrie Endevoets en Hans van Orsouw dit bedrijf op en inmiddels hebben ze zo'n vijftig medewerkers. Aanvankelijk richtten ze zich op nieuwbouw, maar de restauratie lonkte. Berrie Endevoets: "Restaureren is toch het leukere werk, het vakmanschap. In de loop der jaren zijn we steeds meer restauratievoegwerk gaan doen. We proberen ons in de markt te onderscheiden door kwaliteit. Het project in Oirschot is voor ons een mooie uitdaging. We proberen de hoogste kwaliteit te leveren."

VERWIJDEREN VAN SLECHT VOEGWERK

Al anderhalf jaar lang horen de bezoekers en bewoners van de Markt en omgeving de slijptol en luchthamer van één man: Marco Hermesen van Orly en Endevoets. Marco heeft al de bijnaam 'de specht van Oirschot' gekregen. Berrie Endevoets: "We verwijderen met beleid. Precies genoeg, zowel in de breedte als in de diepte (3,5 centimeter).

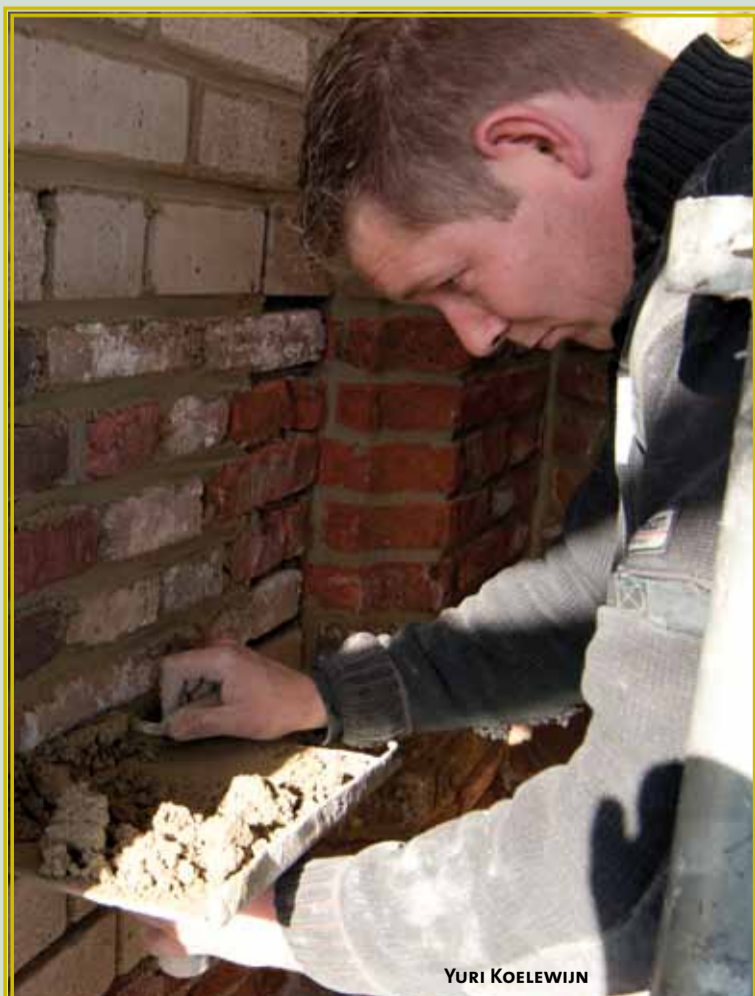
Met de slijptol zagen we eerst een ontspanningsleufje in het midden van de voeg. Vervolgens verwijderen we met een klein luchthamertje de mortelresten. Dat gebeurt met de grootste mogelijke zorg om de stenen niet te beschadigen." Ben van de Loop, uitvoerder van Van Dinther Bouwbedrijf, controleert iedere dag of er niet te veel of te weinig metselmortel wordt verwijderd, maar ook op welke wijze en hoe diep.

VOEGEN AFHANKELIJK VAN HET WEER

De uitvoerder loopt iedere dag ook het voegwerk na: is het voldoende voorgenat en nagenat, is het goed aangedrukt of zit er een holle ruimte achter? Berrie Endevoets: "Tijdens het voegen mag de temperatuur niet boven de 25° en niet onder de 5° Celcius liggen, anders bestaat het risico op verdroging c.q. bevriezing. Bij een naderend nachtvorstje beschermen we het voegwerk met krimpfolies. In verband met het trage uitharden mag de temperatuur tot acht weken na het voegen niet onder het vriespunt komen.

Verder moeten we de verse voegen 's zomers én bij schrale winters vijf à zes dagen lang nathouden door middel van verneveling, omdat ze anders te snel drogen."

ALLERLEI NIEUWS

PIETERDAG BRENGT 70.000 EURO OP

Op zaterdag 11 september 2010 vond in de pastorietaan de Pieterdag plaats. Van 12.00 tot 24.00 uur waren er diverse activiteiten. Zo waren er vier veilingen onder leiding van Hans Latour, Johan van Genechten en Joris van Esch. Er konden leien gesigneerd worden, de beeldjes van Hans Grootswagers konden gekocht worden, evenals ansichtkaarten van de gebrandschilderde kerkraden, gefotografeerd door James van Leuven. Dennis Zeeuwen zorgde in samenwerking met Philips Lighting voor een unieke verlichting van de kerktoren. De stichting Zomerevenementen Oirschot, Createring en Il Mullino zorgden onder leiding van Virginie en Rob Janssen van Oud Brabant voor het horecagedeelte.

Het goede doel was natuurlijk de restauratie van de kerk, waarvoor nog een tekort van anderhalve ton was. Rond halftwaalf 's nachts maakte Hans Latour de voorlopige eindopbrengst bekend: bijna 70.000 euro. De Pieterdag trok ruim twaalfhonderd bezoekers naar de pastorietaan. De stichting Behoud Sint-Pieter bedankt iedereen die aan dit evenement heeft meegeholpen, zoals de horeca, Broemie's, presentatoren, sponsors, gulle gevers, bezoekers en mensen die een dienst hebben aangeboden of gekocht tijdens de veiling. En natuurlijk de werkgroep Pieterdag zelf: Hans Latour, Jules Geerlings, Stefan Heijne, Virginie en Rob Janssen, Toon Gloudemans en Nicoline van Tiggelen.

LOSBOOLLIGE BARBARA

Dat het stenen beeld, linksboven in het zuidertransept, een 'losbollige' Barbara zou moeten voorstellen, is historisch natuurlijk onjuist. Maar ook om reden van goede monumentenzorg moet het afgebroken hoofd weer stevig op de romp van Barbara geplaatst worden. Omdat deze operatie niet in de begroting was voorzien, heeft het (nieuwe) Kapittel van Oirschot besloten deze restauratie voor haar rekening te nemen. Op de foto ziet u het losse hoofd. In de volgende editie zult u het eindresultaat kunnen bewonderen. Dan kan de heilige Barbara weer uitkijken over onze prachtige markt. Wie gunt haar dat niet? Het beeldje dateert vermoedelijk uit 1880. De heilige Barbara wordt altijd afgebeeld met een toren in haar hand, omdat zij in een toren was opgesloten vanwege haar bekering tot het christendom. Ook de nis waarin het beeld staat heeft de vorm van een toren. Barbara is de beschermster tegen brand, bliksem, storm en plotselinge dood. Aan diezelfde gevel bevindt zich nog een ander beeld, namelijk van de Oirschotse heilige Odulphus.

BINNENWERKZAAMHEDEN

Het schilderwerk in de kerk is vanaf oktober in volle gang. Eerst zijn de hoge delen geschilderd, daarna komen de lagere delen aan de beurt. Begin januari is het schilderwerk klaar. Dan wordt het priesterkoor uitgebreid. Doel is om een definitief podium voor concerten te creëren. Daarvoor moeten de voorste vijf kerkbanken opgeofferd worden; in de dwarsbeuken (transepten) komen weer extra zitplaatsen bij ter compensatie. Verder worden de huidige lampen vervangen door energiezuinige lampen met een grotere lichtopbrengst; ook het aantal armaturen wordt uitgebreid.

KERSTCONCERT

Op 17 december 2010 verzorgen Philips Harmonie en Philips' Philharmonisch Koor onder leiding van dirigent Matty Cilissen een kerstconcert in de kerk. Het programma is bestemd voor een breed publiek, jong en oud. Het bevat onder andere: Prokofiev: Alexander Nevsky, MacMillan: Magnificat, kerstmuziek en kerstliederen. Het concert begint om 20.00 uur en duurt tweemaal veertig minuten. Kaarten à 10 euro zijn te koop via www.philipskoor.nl en bij de VVV Oirschot. U kunt ook kaarten kopen bij aanvang van het concert, dus achterin de kerk. Deze kosten 12 euro per stuk. De opbrengst is bestemd voor de stichting Behoud Sint-Pieter Oirschot, het restauratiefonds dus.

COLOFON

Deze restauratiekrant is een uitgave van het bestuur van de Pastorale Eenheid Oirschot-Spoordonk, de stichting Behoud Sint-Pieter Oirschot en het Bouwteam. Deze krant verschijnt gedurende de restauratie tweemaal per jaar en wordt huis-aan-huis verspreid in Oirschot en Spoordonk. Deze uitgave is financieel geheel mogelijk gemaakt door de adverteerders.

Copyright teksten: Nicoline van Tiggelen (Van Tiggelen Communicatie)

Grote foto voorzijde: James van Leuven

Fotografie: Marco Kikkert, Henk van Loon, Klaas Schoots, Frits Speetjens, Nicoline van Tiggelen

Wilt u een reactie sturen of heeft u een vraag? Stuur een e-mail naar info@vantiggelencommunicatie.nl of schrijf naar: Redactie Restauratiekrant, p/a Snellaertsstraat 11, 5688 CZ Oirschot.

Stichting Behoud
Sint-Pieter Oirschot
Banknummer 107324822

Een vraag of reactie?
Stuur een e-mail naar
behoud@sintpieteroirschot.nl